

פרפראות

פאר

פרשת ויקרא זכור תשפ"ב

ביאור בדברי

רב יוסף

במה שאמר

לא תיתני ענוה

דאיכא אנא

פרפראות פאר

ביאור בדברי רב יוסף לא תיתני ענוה דאיכא אנא

אות ה'

כג, המלח, חובתו תכונותיו פעולתו טבעו
ולימודו
כד, הלימוד שיש ללמוד מהמלח

איתא במדרש, (ילקוט שמעוני במדבר - פרק כ"ח -
המשך רמז תשע"ו), אמר רבי דוסא, מפני מה
מתחילין לתינוקות בתורת כהנים יתחילו להם
מבראשית, אלא אמר הקב"ה, מה הקרבנות
טהורים אף התינוקות טהורים, **יבואו טהורים
ויתעסקו בטהורים**.

תחילת הלימוד לתינוק בויקרא משום א' זעירא שבו

יש לומר, דלפיכך מתחיל התינוק בויקרא משום
שיש בו א' זעירא, ללמדך שעיקר לימוד התורה
הוא בענוה, כנתינתה על הר סיני מחמת הענוה
כדאיתא במגילה כ"ט, וכדלהלן,

ב, בקבלת התורה למדנו לאהוב את הנמיכות מההרים סיני כרמל ותבור

איתא בגמרא (סוטה ה' ע"א) א"ר יוסף, לעולם
ילמד אדם מדעת קונו, שהרי הקדוש ברוך הוא
הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר
סיני, ע"כ,

כתב רש"י ילמד אדם מדעת קונו - לאהוב את
הנמיכות.

איתא בגמרא (מגילה כ"ט ע"א) תניא, רבי אלעזר
הקפר אומר, עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות
שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, שנאמר (ירמיה
מ"ו י"ח) כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא,
והלא דברים קל וחומר, ומה תבור וכרמל שלא
באו אלא לפי שעה ללמוד תורה, (כלומר, שנעקרו
ממקומם) נקבעים בארץ ישראל, בתי כנסיות
ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה, על
אחת כמה וכמה,

דרש בר קפרא, מאי דכתיב (תהלים ס"ח י"ז) למה
תרצדון הרים גבננים, יצתה בת קול ואמרה
להם, למה תרצו דין עם סיני, כולכם בעלי

מפתח נושאים ויקרא זכור תשפ"ב

א, התינוק מתחיל בויקרא ללמדו שלימוד
התורה בענוה
ב, בקבלת התורה למדנו לאהוב את הנמיכות
מההרים סיני כרמל ותבור
ג, רב יוסף קרו ליה סיני וענותנותו של רב יוסף
ד, במה שאמר כמה יוסף איכא בשוקא הסבר
ממוהר"ר לוי יצחק מברדיצ'וב
ה, ביאור בדברי רב יוסף במה שאמר לא תיתני
ענוה דאיכא אנא
ו, קורבנות העשיר קרבן דלות וקרבן דלי דלות,
ותירוצים לקושיית ה"ז,
ז, קושיית ה"ז לאחד המרבה ואחד הממעט
ח, התחלת התינוק בלימוד התורה הוא
בויקרא
ט, י"ל שהתינוק מתחיל בחומש ויקרא כדי
שיתחיל באות ו' שהוא האמת
י, למה אות ו' נקרא אות האמת
יא, ביאור המגיד ממזריטש, האות ו' הוא אות
האמת משום שעושה לאחרים
יב, ביאור השפת אמת למה נקרא האות ו' אות
האמת
יג, ארבע התחלות מצינו לתורתנו הקדושה
וביאורם
יד, ביאור בהתחלה שמתחיל תינוק היודע
לדבר תורה צוה וגו'
טו, למה אמרו חז"ל הטעם מפני שהתורה
אמרה, הרי אין אדם יכול לעמוד בה
טז, המלח מרמז על קנאה
יז, המלוכה ניטלה משאול מכיוון והטיל את
כל האשמה על העם
יח, בסעודת מרעים של הרה"ק מרוז"ין זצוק"ל
עם החידושי הרי"ם זצוק"ל
יט, ביאור פלא מבעל שבת מוסר במסירות
הנפש שהיה לשאול עבור קבלת התורה מרצון
כ, מלה בסלע משתוקא בתרין מכוון לשאול
באחת דוד בשתיים
כא, ביאור העקידה בהבדל בין שאול לדוד
וביאור שאול באחת דוד בשתיים
הלימוד שיש ללמוד מהמלח
כב, למה אמרה תורה היכן נלחם עמלק
בישראל

יוסף איכא בשוקא, ואמר דאיכא אנא, , דנראין היפוך ענוה,

עשרות תירוצים הובאו בזה, הלא המה כתובים על ספר ילקוט ישעיהו, מובא בש"ס מתיבתא ילקוט ביאורים, וש"ס שוטנשטיין,

ד, במה שאמר כמה יוסף איכא בשוקא הסבר ממוהר"ר לוי יצחק מברדיצ'וב

בענף יוסף על עין יעקב (פסחים דף סח עמוד ב ד"ה אמר אי לאו האי יומא) כתב, ולכאורה אינו מובן, דבודאי מדת רב יוסף היה שלא להתפאר עצמו,

אך יבואר דמצינו באברהם אבינו ע"ה שהשיג כל המצות מפאת שכלו כמו שאחז"ל קיים א"א כל התורה עד שלא נתנה, והיה זה מחמת שהיה מתחזק ומתגבר א"ע נגד היצה"ר והיה מזדכך החומר שלו עד שבא להתפשטות הגשמיות והיה דבוק בהשי"ת דביקות עצמית עד שהשיג כל המצות,

וכן פירשו המפרשים בהגדה, אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו, שמבואר בזוהר הקדוש, ובמדרש, שבעת עמדם לפני הר סיני היו כל כך בהזדככות החומר כמו אדה"ר קודם החטא וכמלאכי השרת, ואם היו נשארם במדריגה זו היו יכולים לדבק בבורא יתברך שמו בכל עת ובכל רגע אף בלא נתינת התורה כי היו משיגים בשכלם הזך כל המצות כמו אברהם אבינו ע"ה,

אך לפי שראה הקב"ה שלא יעמדו במדרגה זו וגם לאו כל מוחא סביל דא שיוכל לבא למדריגה זו, לזה נתן לנו תורה הקדושה כדי שידע כל אדם את הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה האדם וחי בהם,

וזהו שאמר רב יוסף דרך ענוה בשלמא אי הייתי במדריגה זו להשיג התורה מפאת שכלי ע"י התפשטות הגשמיות ולא הייתי צריך לזה היום שנתנה בו תורה, לא הייתי צריך לשמוח כ"כ הרבה בזה היום נתינת התורה,

אבל האמת היא אי לאו האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא, פי' דמשום שקבלתי התורה שנתנה ביום זה, משום הכי ליכא כוונתי בשוקא, אבל בלא נתינת התורה אז הייתי גם כן כמו כמה יוסף דאיכא בשוקא, שלא הייתי משיג התורה מעצמי ומדעתי, וא"כ כיון דזה היום עשה ה' לי שאוכל לבוא למדריגה זו ע"כ נגילה ונשמחה בו וזהו שאמר חדאי נפשאי והגם לגודל

מומים אתם אצל סיני. כתיב הכא גבנונים וכתוב התם או גבן או דק, אמר רב אשי: שמע מינה האי מאן דיהיר - בעל מום הוא. ע"כ,

איתא במדרש במדבר רבה (פרשת נשא פרשה יג) כתיב (משלי פרק כ"ט כג) "גאות אדם תשפילנו ושפל רוח יתמך כבוד", גאות אדם תשפילנו זה תבור וכרמל שבאו מסוף העולם מתגאים לומר שאנו גבוהים ועלינו הקדוש ברוך הוא נותן את התורה, ושפל רוח יתמך כבוד זה סיני שהשפיל את עצמו לומר שאני נמוך, ועל ידי כך תמך הקדוש ברוך הוא כבודו עליו ונתנה עליו התורה וזכה לכל הכבוד הזה כמה דתימא (שמות י"ט) וירד ה' על הר סיני,

ג, רב יוסף קרו ליה סיני וענותנותו של רב יוסף

איתא בגמרא (ברכות ס"ד ע"א, הוריות י"ד ע"א) פליגי בה רבן שמעון בן גמליאל ורבנן, חד אמר, סיני עדיף, וחד אמר, עוקר הרים עדיף, רב יוסף סיני, רבה עוקר הרים, שלחו לתמן, איזה מהם קודם, שלחו להו, סיני עדיף, וכל שני דמלך רבה, רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא חליף. אומנא לביתיה לא קרא (בברכות ס"ד).

כתב רש"י (הוריות י"ד ע"א) סיני עדיף - מי ששנה משנה וברייתא סדורין לו כנתינתן מהר סיני, רב יוסף קרו ליה סיני, לפי שהיו משניות וברייתות סדורות לו כנתינתן מהר סיני, הכל צריכין למרי חטיא - כלומר רב יוסף הוא מרי חטיא שמשנה וברייתא סדורין לו מפי השמועה כנתינתן מהר סיני דמשנה וברייתא אבוהון דהלכתא.

אומנא לביתיה לא קרא שלא רצה לנהוג שררה בעצמו כל אותן השנים שמלך רבה אפילו בהאי שררותא שלא רצה להביא שום אומן בתוך ביתו, אלא כשהוא רוצה להקזי דם היה האומן על לביתיה דרבה ושם היה מקיז, עכ"ל רש"י,

הקושיות שהיקשו בדברי רב יוסף שמצינו בהם דברים המנוגדים לענוה

איתא בגמרא (פסחים ס"ח ע"ב) רב יוסף ביומא דעצרתא אמר, עבדי לי עגלא תלתא אמר, אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא,

איתא בגמרא (סוטה מ"ט ע"ב) משמת רבי, בטלה ענוה, אמר ליה רב יוסף לתנא, לא תיתני ענוה דאיכא אנא.

והקשו בו, לכאורה אינו מובן, דבודאי מדת רב יוסף היה שלא להתפאר עצמו, ואיך אמר כמה

כתיב (ויקרא א' י"ד), "ואם מן העוף עלה קרבנו" (א' י"ז) והקטיר **אתו הכהן המזבחה** על העצים אשר על האש עלה הוא אשה ריח ניחח לה',

קרבן דלי דלות מנחה

כתיב (ויקרא ב' א'), "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' (ב' ב') והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה אשה ריח ניחח לה',

כתב רש"י (ויקרא ב' א'), **ונפש כי תקריב** - לא נאמר **נפש** בכל קרבנות נדבה, אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה, עני, אמר הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו,

מבואר, כי המשובח שבקרבנות הוא הקרבת הנפש,

איתא במשנה (מנחות ק"י ע"א), נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח, ובעולת עוף אשה ריח ניחוח, ובמנחה אשה ריח ניחוח, לומר לך, אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים, ע"כ, (מובא ברש"י ויקרא א' י"ז)

כתב המהרש"א (מנחות ק"י ע"א ד"ה נאמר בעולת בהמה), ר"ל בין בקרבן עשיר שהיא עולת בהמה ובין בעולת העוף שהוא קרבן דלות ובין במנחה שהיא קרבן דלי דלות היינו א' המרבה ואחד הממעט וכו',

ז, קושיית הט"ז לאחד המרבה ואחד הממעט

כתב הט"ז (שולחן ערוך או"ח סימן א' ס"ק ג'), **איתא**, (מנחות ק"י ע"א), **אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים, וקשה**, ממ"נ אם זה מרבה וזה ממעיט, למה יהיו שווין כאחד, המרבה והממעט,

הרי גם שניהם היו מכוונים לש"ש, ובכל זאת אחד מרבה ואחד ממעיט, א"כ למה יושוו שניהם כאחד, ע"כ, עיי"ש במה שתירץ,

יש לתרץ עפ"י השינוי בלשון הכתובים

בקרבן עשיר כתיב, "והקטיר הכהן את הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחוח לידוד",

בקרבן דלות כתיב, "והקטיר אותו הכהן המזבחה עלה הוא אשה ריח ניחוח לידוד",

בקרבן דלי דלות כתיב "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה'

מעלת תהלת צדקת רב יוסף בודאי היה תמיד בהתפשטות הגשמיות להשיג התורה, אפס לגודל ענוותנותו השפיל עצמו, עכ"ל בענף יוסף, (מהגאון וחסיד מוהר"ר לוי יצחק מברדיצ'וב),

מבואר, כי גם שאמר רב יוסף אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא, הרי זה בדרך ענוה, שאמר, אילו זכיתי למדריגה כאברהם אבינו לדעת התורה מבלי שנתנה הקב"ה היה זה משלי, אך כיון שאין בי דרגה זו, הרי אין זה משלי,

ה, ביאור בדברי רב יוסף במה שאמר לא תיתני ענוה דאיכא אנא

יש לבאר ע"ד סיני ועוקר הרים, סיני עדיף,

יש לומר, כי רב יוסף איקרי סיני ע"ש ענותנותו, וסיני ועוקר הרים הם הר סיני וההרים שנעקרו ובאו, ורצו שעליהם תינתן התורה, וע"ז אמרו סיני עדיף,

ובכך יש לפרש, מה שנאמר בסוטה מ"ט ע"ב, משמת רבי, בטלה ענוה, אמר ליה רב יוסף לתנא, לא תיתני ענוה דאיכא אנא. והכי פירושו, כשמת רבי דאגו שאין יותר ממי ללמוד ענוה, אמר רב יוסף, לא תיתני ענוה, כלומר, אל תאמר שאין ממי ללמוד ענוה, דאיכא אנא, כלומר, שיש ללמוד מסיני, ורב יוסף איקרי סיני, והוא הוא שאמר רב יוסף סוטה ה' ע"א, א"ר יוסף, לעולם ילמד אדם מדעת קונו, שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני, פירוש לעולם, שגם אחר שמת רבי, יש ללמוד מסיני, לאהוב את הנמיכות ולא להתגאות. ולא היתה כוונתו באומרו דאיכא אנא, על עצמו, אלא על התואר סיני, שמסיני יש ללמוד ענוה.

ו, קורבנות העשיר קרבן דלות וקרבן דלי דלות, ותירוצים לקושיית הט"ז

קרבנות עשיר מן הבקר או מן הצאן

כתיב (ויקרא א' ג'), "אם עלה קרבנו מן הבקר" (א' ט') והקטיר הכהן את הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחוח לה',

כתיב (ויקרא א' י'), "ואם מן הצאן קרבנו" (א' י"ג) והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה עלה הוא אשה ריח ניחוח לה',

קרבן דלות עולת העוף

פרפראות פארוכך יש לבאר את הבדל הלשון

יש לומר, כי הכתוב בא לומר, בקרבן דלי דלות המביא רק מנחה, מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו,

מכיון שחושב בנפשו שלא יצא ידי חובה ע"י הביאו לקרבן רק מנחה, משא"כ העשיר

המרבה הוא מרגיש את עצמו, בכך שהביא בהמה לשמים,

בעולת העוף כתיב והקטיר אותו כלומר את המקריב

כך יש לומר אצל עולת העוף שנאמר והקטיר "אותו", לרמז על המקריב, שמקריב "אותו" כלומר, את רצונו ונפשו לפני ה',

רק בקרבן עשיר לא נאמר והקטיר אותו ולא נאמר ונפש כי תקריב, משום שהעשיר די לו במה שהביא בקר או צאן, ואינו צריך יותר להקריב נפשו,

ולפיכך, אחד המרבה בקרבן, ואחד הממעט בקרבן, אך הקריב את נפשו לשמים, אחד הם המרבה והמעט, כמרומז מאוד בשינוי בכתובים.

ביאור נוסף בקושיית הט"ז

יש לבאר בקושיית הט"ז, דגם אם בעשיית ובקיום המצווה יש אחד מרבה ואחד ממעט, אבל בהכנה למצווה ובכוונת הענין אפשר שיהיו זה וזה שווין,

ביאורו ע"ד שאמרו בכוונת הנשיאים

איתא במדרש (במדבר רבה פרשת נשא פרשה יג סימן יד), מה ראו הנשיאים להקריב קרבנות בענין הזה, רבנן אמרין אף על פי שקרבן שוה הקריבו כולם, על דברים גדולים הקריבו וכל אחד ואחד הקריבו לפי דעתו וכונתו,

ופירשו, כי הכתוב חזר לכתוב בכל נשיא ונשיא את קורבנו אע"פ שכולם הקריבו באותם הכלים ואותו הקרבן, רק משום שכל נשיא ונשיא כיוון בדעתו כונה אחרת, לפיכך חזרה התורה בכל נשיא ונשיא ואמרה את קרבנו,

על זה הדרך יש לפרש ולומר בהיפוך, שאע"פ שאחד מרבה ואחד ממעט, ואין קרבנם שוה אבל בכוונתם יכולים הם להיות שווים, וזה הפירוש, אחד המרבה ואחד הממעט, בעשיית הקורבן, ובלבד, כלומר, שבשעה שיכווין יהיה

ויקרא זכור תשפ"ב

הכוונה לשמים, ואז קרבנותיהם שווים בכוונתם,

ח, התחלת התינוק בלימוד התורה הוא בויקרא

איתא במדרש, (תנחומא צו פרק י"ד), אמר רבי אסיא, למה הם מתחילים התינוקות של בית רבן ללמוד בספר ויקרא, אלא, מפני שכל הקרבנות כתובים בו, ומפני שהם טהורים עד עכשיו, ואינם יודעים מהו טעם חטא ועון, לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא, שיהו מתחילין תחלה בסדר הקרבנות, יבואו טהורים ויתעסקו במעשה טהורים,

לפיכך אני מעלה עליהם כאלו הם עומדים ומקריבים לפני הקרבנות, והודיעך, שאף על פי שחרב בית המקדש, ואין קרבן נוהג, אילולי התנוקות שקורין בסדר הקרבנות לא היה העולם עומד. ע"כ,

ואיתא במדרש, (ילקוט שמעוני במדבר פרק כ"ח המשך רמז תשע"ו), כתיב (במדבר כ"ח ג'), ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לידוד כבשים בני שנה תמימם, שנים ליום עלה תמיד,

אמר רבי דוסא, מפני מה מתחילין לתינוקות בתורת כהנים יתחילו להם מבראשית, אלא אמר הקב"ה, מה הקרבנות טהורים אף התינוקות טהורים, יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים.

בן עזאי אומר, כבשים, (מלשון כיבוס) בני שנה, שמכבסין עונותיהן של ישראל, ועושין אותן כתינוק בן יומו. ע"כ,

א' דויקרא זעירא רמז לתינוק בן שנה כלי יקר

כתב הכלי יקר (ויקרא פרק א' פסוק א'), ובילקוט מסיק, למה מתחילין התינוקות ללמוד מן פרי קרבנות, מה הקרבנות טהורים אף התינוקות כן,

זה מבואר על דרך שמסיק בילקוט (במדבר - פרק כ"ח - המשך רמז תשע"ו), כבשים, בני שנה, שמכבסים עונות האדם ועושין אותן כתינוק בן שנה, בעבור זה האלי"ף קטנה, רמז שהקטנים יתחילו כאן, ולימוד זה הוא בראש, כאל"ף ראש לאותיות. עכ"ל הכלי יקר.

מתנהגים בסוד צירופי האותיות), וכן ברחב מה כתיב (יהושע ב' י"ב) ונתתם לי אות אמת, דא אות ו', דדא אקרי אות אמת, ואי תימא שאר אתוון לאו אינון אמת, אין, אלא אות דא אות אמת אקרי, ע"כ,

מבואר, דאות וא"ו, היא הנקראת אות האמת.

יא, ביאור המגיד ממזריטש, האות ו' הוא אות האמת משום שעושה לאחרים

כתב בספר תורת המגיד מרבינו המגיד ממזריטש זי"ע, (פרשת תרומה), איתא בזה"ק, (ויקרא דף ב' ע"א), על הפסוק (ביהושע ב' י"ב) ונתתם לי אות אמת, ועל הפסוק (ישעיה ז' י"א), שאל לך אות מעם ידוד אלהיך, זה הוא האות וא"ו,

ושאלו לו להמגיד, למה אות וא"ו הוא אות אמת, והשיב, לפי שאות ו' בראש התיבה, הוא אות המשמש כהוספה לאחרים, ולא לעצמו, וכל מה שעושים לאחרים ולא לעצמו, זהו האמת,

ושאלו לו הכתיב (שמות כ"ו ל"א), וויהם זהב, ואין ו' דוויהם מוסיף לאחרים, והשיב הרב המגיד זי"ע, דרש"י פירש ואונקלוס קבועין בהם עקומין למעלה להושיב עליהן כלונס, שהרי כמין ווים הם עשויים, היינו שווין הם ג"כ לא בשביל עצמן, אך לשמש לאחרים.

יש ללמד לתינוק שעיקר הלימוד ללמד לאחרים

גם יש לומר, ע"ד ביאורו של המגיד כי האות ו' מלמד שיש לעשות לאחרים, א"כ יש ללמד התינוק שלימוד התורה הוא בעיקר ללמד לאחרים כדאיתא בגמרא, (סנהדרין צ"ט ע"א) היה רבי מאיר אומר, הלומד תורה ואינו מלמדה - זה הוא דבר ה' בזה.

כתב מהרש"א (סנהדרין צ"ט ע"א), "כי דבר ה' בזה" זה הלומד כו'. דלומד אפשר בשמיעה. אבל מלמדה לאחרים א"א אלא בדבור דבר ה', וזה שאינה מלמדה ה"ז מבזה דבר ה' וק"ל:

יב, ביאור השפת אמת למה נקרא האות ו' אות האמת

כתב השפת אמת (בראשית - פרשת ויצא - שנת תרנ"ח א') כתיב (מיכה ז' כ') "תתן אמת ליעקב",

ט, י"ל שהתינוק מתחיל בחומש ויקרא כדי שיתחיל באות ו' שהוא האמת

נראה לי לומר, דבתחילה כשבאים אל התינוק ללמדו ספר, ולהגות באמרי שפר, בראש הדברים יש להשריש בו וללמדו את מדת האמת, ע"כ,

זוהר הק' פרשת ויקרא

איתא בזוהר הקדוש (ויקרא דף ב' ע"א) אות ו' היא אות האמת, (ראה להלן הסברים למה אות ו' היא אות האמת), ע"כ,

כתיב, (תהילים קי"ט ק"ס) "ראש דברך אמת, ולעולם כל משפט צדקך", לפיכך ראוי ללמד את התינוק, בראש ובראשונה, את האות ו', שהיא האות הראשונה בחומש ויקרא, והיא אות האמת, ושאותה ילמד ראשונה בתורתנו הקדושה,

ראיה לדבר במה שאמר קהלת יעקב

ועוד יש להביא ראיה, מהא דאיתא בגמרא, (סוכה מ"ב ע"א) קטן היודע לדבר אביו לומדו תורה, תורה מאי היא, אמר רב המנונא, תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב,

יש לומר, דאמר קהלת יעקב דייקא, ע"ד הכתוב (מיכה ז' כ') תתן אמת ליעקב, דיעקב הוא מדת האמת, וכתיב ביעקב (עמוס ז' ב'), יעקב, כי קטן הוא,

מבואר, דמדת האמת שהיא מדת יעקב, יש ללמדו לקטן המכונה בשם יעקב, כדכתיב יעקב כי קטן הוא, ויש ללמדו זאת בעצם ובראשונה, כדאיתא, קטן היודע לדבר, אביו לומדו תורה, תורה מאי היא, אמר רב המנונא, תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, ולכן יש עליך, בראש דברך ללמדו תחילה, את האות ו' שהיא אות האמת כדאיתא בזה"ק,

י, למה אות ו' נקרא אות האמת

איתא בזוהר, (ויקרא חלק ג' דף ב' ע"א), בפתח דברי הזוהר לחומש ויקרא, (ויקרא א' א') ויקרא אל משה, כתב הזוהר,

כתיב, (ישעיה ז' י"א) שאל לך אות, אות ממש, דכלהו הוו נטלין ברזא דאתוון, (שכולם היו

התחלה ראשונה, מתחיל בבראשית, **כדאיתא במדרש** (תנחומא בראשית אות י"א) מה טעם

פתח בבראשית משום (תהלים קי"א) **כח מעשי הגיד לעמו**,

התחלה ב' התחלת מצוות התורה

כדאיתא במדרש (תנחומא בראשית אות י"א) (מובא ברש"י בראשית פרק א' פסוק א') אמר רבי יצחק, לא היה צריך **להתחיל** את התורה, אלא **מהחודש הזה לכם** שהיא **מצוה ראשונה** שנצטוו בה ישראל,

התחלה ג', תינוק היודע לדבר

איתא בגמרא (סוכה מ"ב ע"א) תנו רבנן, **קטן היודע לדבר** **אביו לומדו תורה** וקריאת שמע, **תורה מאי היא**, אמר רב המנונא (דברים ל"ג ד') **תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב**,

התחלה ד', מתחילין לתינוקות בויקרא

איתא במדרש, (רבה ויקרא פרשה ז' פסקה ג'), אמר רבי אסי, **מפני מה מתחילין לתינוקות בת"כ**, ואין מתחילין בבראשית, אלא, שהתינוקות טהורין, והקרבנות טהורין, **יבואו טהורין ויתעסקו בטהורים**,

יד, ביאור בהתחלה שמתחיל תינוק היודע לדבר תורה צוה וגו'

איתא בגמרא (סוכה מ"ב ע"א) קטן היודע לדבר אביו לומדו תורה, **תורה מאי היא**, אמר רב המנונא (דברים ל"ג ד') **תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב**,

איתא בגמרא (ברכות נ"ז ע"א), **כתיב**, (דברים ל"ג ד') "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", אל תקרי **מורשה**, אלא **מאורשה**, (פסחים מ"ט ע"ב) אלא **מאורסה**, ע"כ,

איתא בגמרא (נדרים פ"א ע"א), מפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן, אמר רב יוסף שלא יאמרו, **תורה ירושה היא להם**,

עיי"ש בפירושי התוס' הר"ן הראש ובפירוש הנקרא רש"י, שכאשר יאמרו כי ירושה היא, בני ת"ח לא ילמדו שיסמכו שיבוא להם בירושה, או אחרים שאינם בני ת"ח יתיאשו מללמוד מכיוון ורק בירושה הוא בא,

א'מ'ת, כולל מראשית עד אחרית אותיות א'מ"ת. (א' אות ראשונה, מ' אות אמצעית, ת' אות אחרונה)

ואיתא, כי אות ו' נקרא אות אמת, והוא מדת יעקב, בריח התיכון, והקב"ה איחד האמת, שבחר באבות ובנ"י, כל המתנות שנתן להם אינו במקרה רק הם מתחלת העולם ועד סופו.

ואות ו' מהפך התיבה מעתיד לעבר ומעבר לעתיד, "יהי" לשון עתיד, "ויהי" לשון עבר. "יהי" לשון עבר, "ויהי" לשון עתיד.

לרמוז כי אות ו' שהיא כח התורה, מחבר היה הוה ויהיה. ולכן כשיתקיימו ההבטחות, אז יתברר למפרע כי הכל הי' לטובה.

ולכן נקרא הקב"ה בעל הנחמות, כי הנחמות של בני אדם א"י לתקן כל הצער העבר. אבל הנחמה שיהי' מהקב"ה יהי' מהופך כל הצער לטובה.

והגם כי אין אנו מבינים, איך יהי' מתהפך מה שעבר, לפי שאנחנו בתוך הטבע והזמן. אבל לעתיד, נראה ונבין זה ההיפוך לטובה. ולכן אמר יעקב אע"ה "והיה (לשון עבר) ה' לי לאלקים" פרש"י שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף. כי זה הי' בחי' יעקב אמת. והאמין כי יחול אלקותו עליו, ויהי' למפרע הכל מתוקן,

וזה מפתח של גאולה, מה שזוכין לעורר הארה מעין עוה"ב, כי מאחר שכל ההנהגה יתברר אח"כ. ממילא יכולין למצוא בחי' אמת בכל מקום ובכל זמן. עכ"ל השפת אמת,

ביאור הכתוב נחמו נחמו עמי ע"ד השפת אמת

אפשר לומר דלפיכך אמר הכתוב, "נחמו נחמו עמי" שתי פעמים, האחד לנחמת בני אדם, שבנחמה זו אינו יכול לתקן כל הצער העבר, והנחמה השנית היא לנחמת בעל הנחמות, שאז יתהפך עלינו לטובה גם מה שעבר, הגם שאין אנו מבינים. וזהו נחמו נחמו עמי.

יג, ארבע התחלות מצינו לתורתנו הקדושה וביאורם

התחלה א' בראשית ברא

תחילת התורה (בראשית פרק א פסוק א) "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"

כדאיתא במדרש (רבה במדבר פרשה י"ט פסקה ב', תנחומא חוקת פרק ד') **כתיב** (תהלים י"ב) **אמרות ה' אמרות טהורות, תינוקות שהיו בימי דוד עד שלא טעמו טעם חטא, היו יודעין לדרוש את התורה מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור, והיה דוד מתפלל עליהם ואומר** (תהלים י"ב), **אתה ה' תשמרם, נטר אורייתהון בלבהון, תנצרים מן הדור זו לעולם,**

מבואר, דלבוא לרצון וחשק ללימוד התורה, דבר זה בא ע"י הורשת האב לבנו וצריך **חינוך תמידי ושמירה מעולה,** כמו שביקש דוד, **תנצרים מן הדור זו לעולם,**

בכך מובן כמין חומר

למה יש גם קרי שהוא **מאורסה** וגם כתיב שהוא **מורשה,** משום שחלק הרצון והשמירה בא **בירושה** מאב לבנו,

וחלק ידיעת התורה, בא רק ע"י יגיעה ע"ז נאמר הקרי אל תקרי מורשה. עיין אמרי אמת שבועות תר"ע א'

טו, למה אמרו חז"ל הטעם מפני שהתורה אמרה, הרי אין אדם יכול לעמוד בה

כתיב (ויקרא פרק ב פסוק יא) כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה",

תנו רבנן פטוים הקטרת פיצד שלש מאות ונששים ושמונה מנים היו בה. שלש מאות ונששים ונחמשה כמנן ומות החמה. מנה לכל יום. פרס בשחרית ופרס בין הערבים. ושלשה מנים יתרים שמהם מכניס פהו גדול מלא חפניו ביום הכפורים. ומחזירן למכתשת בערב יום הכפורים. ושוחקו יפה יפה כדי שתהא דקה מן הדקה:

ואחד עשר סמנים היו בה. ואלו הן.

- (א) הצרי
- (ב) והצפרן
- (ג) החלבנה
- (ד) והלבונה משקל שבעים שבעים מנה.
- (ה) מר
- (ו) וקציעה
- (ז) שבלת נרד
- (ח) וכרפס משקל ששה עשר ששה עשר מנה.
- (ט) הקשט שנים עשר.
- (י) וקלופה שלשה.

איתא במדרש (רבה שמות פרשה ל"ג פסקה ז') אל תהי קורא **מורשה** אלא **מאורסה** מלמד שהתורה **אורסה** לישראל שנאמר (הושע ב') **וארשתיך לי לעולם, ע"כ,**

ומבואר שם במפרשים, דהא דאמר אל תהי קורא **מורשה** אלא **מאורסה,** הוא ע"ד שאמרו במשנה (אבות פרק ב' משנה י"ב) התקן עצמך ללמוד תורה, **שאינה ירושה לך,** ולפיכך אל תהי קורא **מורשה,**

איך מלמדים התינוק שהתורה ירושה ואינה ירושה

יש להקשות, כיון שנתבאר, דאין התורה נקנית בירושה, ואדרבה, אם ידעו **ירושה היא להם - לא ילמדו תורה** מאחר שהם סומכים **שירושה** היא להם, כמבואר לעיל, א"כ למה מלמדים התינוק שרק מתחיל לדבר, את היפך המטרה,

ועוד קשה, לפי מה שדרשו חז"ל (ברכות נ"ז ע"א), בהא דכתיב **תורה צוה לנו משה מורשה,** דאל תהי קורא **מורשה** אלא **מאורסה,** משום דהתורה **אינה ירושה לך,** א"כ למה היה צריך גם **לכתיב, מורשה,** וגם **לקרי, מאורסה,** היל"ל **תורה צוה לנו משה מאורסה,**

ביאור מהו תורה הבא בירושה ותורה שאינה בירושה

כתב הבעל הטורים (דברים פרק לג פסוק ד), משום דכתיב ביעקב (בראשית כה כז) יעקב איש תם **יושב אהלים.** מה טובו אהליך יעקב (במדבר כד ה). אימתי התורה מתקיימת כשמתאספין קהלת יעקב (קה"ר יב יא):

מבואר הדבר, שאין התורה מתקיימת ע"י ירושה אלא ע"י העסק בתורה, א"כ איך אומרים לתינוק שהיא ירושה ואינו כך, ולמה צריך קרי מאורסה **וכתיב מורשה,**

ביאור הדבר דיש חלק בתורה שאינו בא בירושה

יש לבאר, דלימוד ועסק התורה וידיעת התורה **אין הדבר בא בירושה,** ומבלי לעמול ולהתייגע בתורה לא ניתן להגיע לתורה,

ויש חלק בתורה שבא רק בירושה

אך הרצון והחשק ללימוד התורה דבר זה צריך האב ללמד לבנו **ולבקש עליו** מהבורא ית' וזה החלק בתורה שבא רק בירושה,

ולכן אמרה תורה גם עשה וגם לא תעשה, כי יש קנאה טובה, ויש קנאה אסורה,

פרשת זכור

יז, המלוכה ניטלה משאול מכיוון והטיל את כל האשמה על העם

כתיב (שמואל א' ט"ו ט') "ויחמל שאול והעם על אגג ועל מיטב הצאן וגוי ולא אבו החרים, ויאמר שאול מעמלקי הביאום חמל אשר חמל העם על מיטב הצאן"

כתב בספר "נר ישראל" מהרה"ק מריז"ין זי"ע,

עיקר סיבת הדבר שבגללו נענש שאול המלך שניתנה ממנו המלוכה, לא היה רק בגלל שלא הרג אה אגג, כי אם מחמת אשר אמר "אשר חמל העם" והטיל כל האשמה עליהם, והלוא גם הוא חמל כמו שכתוב בפירוש "ויחמל שאול והעם על אגג", ולכן ניטלה ממנו המלוכה ונתנה לדוד שמסר נפשו בשביל ישראל כמו, שמצינו שאמר "ויאמר דוד אל ד' בראותו את המלאך המכה בעם ויאמר הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובביח אבי" (שמואל כ' כד)

כי המנהיג צריך למסור נפשו בעד העם, ולכן, אף ששאול במדריגתו האישית היה גדול מאד כמו שאיתא בדבריהם ז"ל (מו"ק ט"ז) על הפסוק (שמואל כ' כג א) "וידבר דוד לד' את דברי השירה הזאת ביום הציל ד' אותו מכף כל אויביו ומכף שאול" אמר לו הקב"ה לדוד, דוד שירה אתה אומר על מפתנו של שאול, אלמלי אתה שאול (שנולדה במזלו) והוא דוד (שנולד במזל שלך) איבדתו כמה דוד מפניו (שהוא צדיק ממך) אולם בבחי' מנהיג ישראל היה דוד יותר ראוי מפאת המסי"נ שהיתה לו עבור כלל ישראל, **עכ"ד רבינו הק' מריז"ין זי"ע**

יח, בסעודת מרעים של הרה"ק מרוז"ין זצוק"ל עם החידושי הרי"ם זצוק"ל

מה היה חטאו של שאול

כתב בספר "נר ישראל" מהרה"ק מריז"ין זי"ע, **כתיב** (שמואל א' טו י"ג) "הקימתי את דבר ד', הרה"ק בעל ה"חידושי הרי"ם זי"ע ביקר אצל רבינו מריז"ין זי"ע בסא"ג גם בחודש אדר

(יא) וְקָנְמוֹן תִּשְׁעָה. בּוֹרִית כְּרִשְׁיָנָה תִּשְׁעָה קִבִּין. יֵין קִפְרִיסִין סָאִין תִּלְתָּא וְקִבִּין תִּלְתָּא. וְאִם לֹא מִצָּא יֵין קִפְרִיסִין מְבִיא חֲמֵר חוֹרְרָן עִתִּיק. מְלַח סְדוּמִית רוּבַע מַעְלָה עֶשֶׂן כָּל שְׁהוּא. רַבִּי נִתָּן הַבְּבִילִי אוֹמֵר אִף כֶּפֶת הַיַּרְדֵּן כָּל שְׁהוּא וְאִם נִתָּן בָּהּ דְּבִשׁ פְּסָלָה. וְאִם חֲסַר אַחַת מִכָּל סְמִנְיָה חִיָּב מִיתָה:

ועוד תני בר קפרא אלו היה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה. ולמה אין מערבין בה דבש. מפני שהתורה אמהרה כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו מפניו אשה ליהנה:

איתא בגמרא (ירושלמי יומא כ"ג ע"א) תניא בר קפרא אומר, אחת לששים או לשבעים שנה היתה באה של שירים לחצאין. ועוד תני בר קפרא, אלו

היה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה.

ולמה אין מערבין בה דבש. מפני שהתורה אמרה כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו, ע"כ,

וקשה, כיון שאמר שאין אדם יכול לעמוד מפני ריחה, זה עצמו טעם מספיק שלא ליתן בה דבש, אז למה באה השאלה, ולמה אין מערבין בה דבש.

אלא שמכאן למדנו, כי אעפ"י שיש טעם לדבר, אנו אין לנו לקיים הדבר, רק מפני, שהתורה אמרה, ולא בגלל סיבות אחרות.

טז, המלח מרמז על קנאה

כתב החתם סופר (ויקרא פרק ב פסוק יא) "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו", "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח",

כי הקנאה והתאוה והכבוד שלשתן גרועים מאוד, אך הקנאה יש לה מקום, כי קנאת סופרים תרבה חכמה, וקנאה ביראת ה', ואמר שהע"ה (קהלת ד' ד') כל כשרון המעשה הוא קנאת איש מרעהו, וע"כ כל שאור הרומז לגאווה וכבוד וכל דבש הרומז לתאוה, לא תקריבו ממנו כלל אפי' אפס קצהו, אך על כל קרבנד תקריב מלח, כי הוא קנאת מים התחתונים שנתקנאו במים העליונים לעלות למעלה ע"כ על כל קרבנד תקריב מלח כי כל כשרון המעשה הוא קנאת איש מרעהו והוא לטובה. [תק"י]:

מזרע הרשע הזה של עמלק, כדי שייצר לישראל, ויקבלו את התורה מרצון, שעד עתה היתה בידם רפויה בהיותה מקובלת על צד האונס,

ובהיות כוונת שאול כן, מיד בבואו מן המלחמה, ובא שמואל אליו, אמר שאול לשמואל, ברוך אתה לה' הקימתי את דבר ה', דקשה, למה משקר, אלא רצה לרמוז לו מיד, שמה שחמל על אגג, היה לטובתם של ישראל, להקים ולקיים דבר ה', שהיא התורה, על ישראל, שיקבלו מרצון כמדובר, ושמואל הבין סוד דברי שאול, ושתק על אגג, ושאל ומה קול הצאן, כלו' ניחא ענין אגג, הצאן למה, והשיב שאול כי גם בזה כווננו העם לטובה, לזבוח לה',

וא"ת, למה נענש, כיון שכווין למצוה רבה כזאת, אלא נענש, משום דבהדי כבשי דרחמנא למה לך, הרבה פתחים למקום לגלגל אופן שיקבלו התורה ברצון,

וא"ת, ומה סבר שאול, י"ל, אמר, אעפ"י שראוי האדם לעונש בהיות מתערב בהדי כבשי דרחמנא, יבא מצוה כזאת על ידי שיקבלו ישראל התורה ברצון בסיבתני, ויעבור עלי מה, ועיין לעיל פרק מ"ד, עכ"ל

עפ"י דבריו של בעל שבט מוסר, נראה לי לומר

כי אנו מוצאים בשאול המלך, שהלך לחפש את האתונות, כמ"ש (שמואל א פרק ט) "ותאבדנה האתונות לקיש אבי שאול, ויאמר קיש אל שאול בנו קח נא אתך את אחד מהנערים וקום לך בקש את האתונות", ואחר שלא מצא שאול את האתונות, חזר אל שמואל הנביא, ואז קיבל את המלוכה כמ"ש הכתוב שם, כעת מחר אשלח אליך איש מארץ בנימין ומשחתו לנגיד על עמי ישראל, ושמואל ראה את שאול וידוד ענהו, הנה האיש אשר אמרתי אליך זה יעצר בעמי, ולאתונות האבדות לך היום, שלשת הימים אל תשם את לבך להם כי נמצאו, ולמי כל חמדת ישראל הלוא לך ולכל בית אביך, ע"כ,

צא וחשוב על דבר פלא שכזה, למה עשה ה' ככה שהולך שאול לחפש אתונות, בדרך מוצא המלוכה, ואח"כ מוצא את האתונות,

אלא צריך לומר כי חיפוש האתונות מרמז על חיפוש ובקשת קבלת עול התורה מרצון, כדאיתא בגמרא (עבודה זרה ה' ע"ב) תנא דבי אליהו לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשא, וכיוון שזאת אשר

א' (ועל ביקורו בחודש מנחם אב מסופר בארוכה בספר מאיר עיני הגולה ומשם בדברינו בחלק ד' בערכו של החי' הרי"ם זי"ע ע"ש) והסבו שניהם לסעודת פורים קטן תוך הסעודה אמר רבינו הק' מריזין לאורחו הגדול החידושי הרי"ם זי"ע,

אבאר לכבודו כוונת שאול המלך באומרו "הקימותי את דבר ד", דלכאורה קשה מאד להבין איך היה שאול מסוגל לומר שהקים דבר ד' בשעה שלא הרג את אגג, אלא כך היתה כוונתו, עי"ז שחמלתי על אגג ולא הרגתיו יצא ממנו המן, כמו שאמרו חז"ל "אלמלי קטליה שאול לאגג לא היה נולד המן" (מגילה י"ג) כי המן היה מיוצאי חלציה של שפחתו של אגג,

וע"י המן נגרם לבסוף אחרי מפלתו שבני ישראל יקבלו את התורה מאהבה, כמו שאיתא בדבריהם ז"ל על הפסוק (אסתר ט') "קיימו וקבלו היהודים" "קיימו מה שקבלו כבר" וזהו מה שהדגיש שאול "הקימותי את דבר ד', אני הוא הגורם שלבסוף יקיימו את דבר ד'

ושאל החי' הרי"ם זי"ע את רבינו מריזין אם כן מה היה חטאו של שאול שבעבור זה נלקח ממנו המלוכה, השיב רבינו החטא היה בזה שמלך ישראל אסור לו להפקיר את העם ולהעמידו בסכנה אפ"י על הספק, דאה"נ שמעז יצא מתוק, והשיבו לו גמולו על ראשו ונהרג המן, אבל לפני זה בשעת הגזירה היו בני"י בסכנת השמדה וכליון, ומנהיג ישראל אסור לו להעמיד את העם אפ"י בספק סכנה, עכ"ד רבינו הק' מריזין זי"ע

יט, ביאור פלא מבעל שבט מוסר
במסירות הנפש שהיה לשאול עבור
קבלת התורה מרצון

איתא בגמרא (שבת פ"ח ע"א) אמר רבא אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשוורוש, ופרש"י מאהבת הנס שנעשה להם, איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ט) המדבר בענין שאול המלך שחמל על אגג, ומצינו שם על הגליון, ביאור הפלא פלא מבעל שבט מוסר בפירושו על פרדר"א, הנקרא, "ולא עוד אלא",

בד"ה והענין עצמו, כתב וז"ל, יכולים לומר באופן זה,

שידע שאול ואנשיו שהיו עתידין לעונש בהיותם חומלים על אגג, ועכ"ז לא חשו עליהם, לתועלתם של ישראל, שישאר המן

אבל דוד, ע"י השתיקה ששתק ששנה שתיים, לפיכך, לא עלתה לו, וזהו דוד בשתיים ולא עלתה לו.

כא, ביאור העקידה בהבדל בין שאול לדוד וביאור שאול באחת דוד בשתיים

הסבר נפלא מצינו בעקידת יצחק (פרק מ"ב דף פ"ח עמוד א' עד צ"א ע"א), ביאור ההבדל בין שאול לדוד ותו"ד הם,

מלך המנהיג את העם, יכול לנהוג בדרכו האישית עפ"י תכונותיו, אם בחמלה וכ"ו, אבל בבואו להנהיג המדינית עליו לנהוג לפי המתחייב, ולא עפ"י תכונותיו גם אם הוא איש חמלה,

מה שענה הקיסר פראנץ יוזף לבתו, אשתו של נאפוליון

והביא ע"כ בספר עקידת יצחק, ביאור מקור חיים, מעשה שהיה בשנת תקע"ד שהיה הקיסר פראנץ יוזף מבקש להוריד את חתנו נאפוליון מלמשול על צרפת,

ובאה בתו של פראנץ יוזף אל אביה שינהג ברחמים עם בעלה נאפוליון, אמר לה אביה, אינך יודעת כי "למלכות אין בת" כלומר, במלכות אין חמלה

וכך פירש בעל העקידה, דשאול היה איש חמלה, והיה נוהג בחמלה גם בהתנהגותו האישית, וגם בהנהגתו במלכותו,

ודוד היה איש חמלה בהתנהגותו האישית, ובהתנהגותו המדינית היה מתקשה כעץ,

כדאיתא בגמרא (מועד קטן ט"ז ע"ב), אלה שמות הגבורים אשר לדוד, ישב בשבת תחכמני, ראש השלישי הוא עדינו העצני (שמואל ב' פרק כ"ג ח') ודרשו חז"ל, עדינו העצני כשהיה יושב ועוסק בתורה, היה מעדן עצמו כתולעת, ובשעה שיוצא למלחמה, היה מקשה עצמו כעץ, ולכן שאול נענש, משום שנהג במלכותו בחמלה, מה שלא היה לו לעשות כן,

ובכך ביארנו שאול באחת דוד בשתיים,

דשאול היתה לו הנהגה אחת, שנהג בה גם בביתו וגם בצאתו למלחמה, ולכן עלתה לו, ודוד בשתיים, שהיו לו שתי הנהגות שונות בביתו ובמלחמה, לכן לא עלתה לו,

חיפש שאול, אמר הקב"ה, כי הוא זה שראוי להביא לכך שיקבלו בני"י את התורה מרצון בסיבתו, וכפי שמצינו שמסר נפשו על כך, וכך סיבב מסובב כל הסיבות, שיקבל המלוכה, ושעל ידו יתקיים אגג, שיצא ממנו המן, שע"י אהבת הנס גרם לקבלת התורה מרצון, ולאחר שקיבל המלוכה, ונתקימה הסיבה שיקבלו התורה מרצון, מצא את האתונות, ונרמז לו בכך שמצא את שאהבה נפשו, כלומר להיות סיבה לקבלת התורה מרצון,

וגם אפשר לומר כי שלשת הימים, שהיה צריך להמתין למציאת האתונות, וכפי שאמרנו שהוא רמז לקבלת התורה מרצון, הם הם שלושת הימים שמצינו במתן תורה. כדאיתא בגמרא שבת (פ"ח ע"א) בריך רחמנא דיהב אוריאלן תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי, ביום תליתאי,

כ, מלה בסלע משתוקא בתרין מכוון לשאול באחת דוד בשתיים

בהפטרות פרשת זכור (שמואל א' טו' ט"ו) "ויחמול שאול והעם על אגג ועל מיטב הצאן וגו', ואת דברי לא הקים וגו', ויאמר לו שאול, הקימותי את דבר ה', ומה קול הצאן הזה וגו', אשר חמל העם על מיטב הצאן והבקר, למען זבח לה' וגו', שמעתי בקול ה', ואלך בדרך אשר שלחני",

איתא בגמרא (יומא כ"ב ע"ב) שאול באחת (מעשה דאגג) ועלתה לו, דוד בשתיים ולא עלתה לו. וברש"י שאול נכשל באחת, ועלתה לו לרעה, לקונסו מיתה לבטל מלכותו, ודוד נכשל בשתיים ולא עלתה לו לרעה. ובמפרשים, משום דדוד שתק, ולא ניסה להסביר את שעשה, ורק אמר חטאתי, אבל שאול, דיבר, והסביר מה עשה, ומדוע עשה,

איתא בגמרא (מגילה י"ח ע"א), מאי דכתיב, לך דומיה תהלה, סמא דכולה משתוקא, כי אתא רב דימי אמר, אמרי במערבא, מלה בסלע, משתוקא בתרין, פירוש, מלה בסלע שהדיבור שווה אחד, שתיקה בתרין, שהשתיקה שוה שתיים,

וכך אפשר לפרש, שאול באחת, ע"י הדיבור שדיבר ועשה ויכוח עם שמואל, הדיבור, ששנה אחד עלתה לו, וזהו שאול באחת ועלתה לו,

התחתונים ליקרב במזבח במלח, (ומדרש חכמים הוא, רמב"ן)

כתב השפתי חכמים, פירוש, על ידי מלח, המים נקרבים במזבח, כי המלח מתולדות המים,

כיצד נמלחו מי הים

איתא במדרש, (במדבר רבה פרשת קרח פרשה יח סימן כב), יתברך שמו של ממ"ה הקדוש ברוך הוא שברא את עולמו בחכמה ובתבונה, לנפלאותיו אין חקר ולגדולתו אין מספר דכתיב (תהלים לג) כונס כנד מי הים נותן באוצרות תהומות,

מהו כונס כנד כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, אמר לו לשר של ים פתח פיך ובלע כל מימות בראשית,

אמר לפניו רבש"ע זיי שאעמוד בשלי, התחיל לבכות, בעט בו והרגו שנאמר (איוב כו) "בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב", את מוצא ששר של ים רהב שמו, מה עשה הקדוש ברוך הוא כבשן ודרכן וקבלן הים שנא' (עמוס ד) ודרך על במתני ארץ, ופירשו כי ע"י ריכוז המים למקום אחד, ע"י"כ הם נעשו מלוחים, ע"כ,

אפשר לומר שהומלחו ע"י הדמעות

איתא במדרש, (במדבר רבה פרשת קרח פרשה יח סימן כב), מפני מה מי עינים מלוחין, פירוש דדמעות העינים מלוחים הן,

איתא במדרש, (בראשית רבה פרשת בראשית פרשה ה סימן ד), אמר רבי ברכיה לא פירשו המים התחתונים מן העליונים אלא בבכיה הה"ד (איוב כח) "מבכי נהרות חבש", כתב רש"י (איוב כח) בבריאת העולם כשבכו מים התחתונים,

אפשר לומר כי בשעה שבכו המים התחתונים משום שרצו להיות קרובים אל המלך, ע"י הדמעות שהם מלוחים ע"יז הומלחו המים,

חובת המלח בעשה בלא תעשה ובאזהרה

התורה הקפידה על נתינת המלח, וצותה עליו **בעשה**, "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח",

בלא תעשה, "ולא תשבית מלח ברית אלקיך מעל מנחתך",

ובאזהרה, "על כל קרבנדך תקריב מלח",

ביאור הענין שכ"כ הזהירה תורה בנתינת המלח

כב, למה אמרה תורה היכן נלחם

עמלק בישראל

ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידיים

כתיב (שמות י"ז ח') "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידיים"

איתא בגמרא (בכורות ה' ע"ב) אמר ר' חנינא שאלתי את ר' אליעזר בבית מותבא רבא (בבית המדרש הגדול) מאי לשון רפידיים, ואמר לי רפידיים שמה, כתנאי (מחלוקת תנאים), רבי אליעזר אומר רפידיים שמה, ר' יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה,

בפירוש עיון יעקב על עין יעקב מאת הרב הגאון הגדול המובהק מוהר"ר יעקב ריישר ז"ל, בעהמ"ס חק יעקב ושו"ת שבות יעקב, מקשה, בלשון הגמרא, "מה לשון רפידיים", אמר לו רפידיים שמה, כתנאי ר' אליעזר אומר רפידיים שמה, ר"י אומר שרפו ידיהם מד"ת וכו' לכאורה הדבר תמוה, במה פליגי, דודאי כ"ע מודו שכך שם העיר, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, אלא שניתן להדרש, א"כ במאי פליגי באמרם כתנאי,

ומתירץ, ונ"ל בדרך הפשוט, דקושית המקשן הוא, מה לשון רפידיים, דמאי אתי לאשמעינן הפסוק שמלחמת עמלק נעשה ברפידיים, מה נ"מ,

וקאמר ר"א, רפידיים שמה, כלומר שמה של העיר גרם, שישראל רפו ידיהם מד"ת, ולכן בא עמלק,

ור' יהושע ס"ל, דשם העיר לא היה נקרא כן מתחלה אלא ע"י המאורע שאירע לישראל נקרא כך, וק"ל, ע"כ לשון העיון יעקב.

כג, המלח, חובתו תכונותיו פעולתו

טבעו ולימודו

כתיב (ויקרא ב' י"ג), "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח",

"ולא תשבית מלח ברית אלקיך מעל מנחתך",

"על כל קרבנדך תקריב מלח",

כתב רש"י (ויקרא ב' י"ג), שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים

כתובתה של זו, והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה, חוץ משל חמיה.

בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר, אשריכם ישראל, בזמן שעושין רצונו של מקום - אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום - מוסרין ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה.

ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה, והתניא, אמרו עליו על נקדימון בן גוריון, כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש, כלי מילת היו מציעין תחתיו, ובאין עניים ומקפלין אותן מאחריו, איבעית אימא, לכבודו הוא דעבד. ואיבעית אימא, כדבעי ליה למיעבד לא עבד (כלומר, לפי עושרו לא נתן מספיק), כדאמרי אינשי, "לפום גמלא שיחנא" (לפי כח הגמל יטעינוהו משא, רש"י). ע"כ,

מבואר, כי קיום הממון והמלחתו הוא ע"י חסרונו

כד, הלימוד שיש ללמוד מהמלח

כתב בספר החינוך (מצוה קיט) משרשי מצות הקרבן להכשיר ולהיישיר נפש המקריב אותו,

וכבר ביארנו, שהטבע שהטביע הקב"ה במלח, שבכוחו להוציא בכל דבר את הפנימיות שבו, ומפעולותיו של המלח הוא, הוצאת טעם הבשר שבתוכו, גם הוצאת הדם מהבשר,

א"כ זה הדבר שיש ללמוד מהמלח, בהקריב הקורבנות לכפרה או להתקרבות להשי"ת, כדאיתא בספיה"ק דקרבן מלשון קירבה,

וזאת צריך לידע האיש הישראלי בבואו להתקרב להשי"ת, כי תפקידו לחפש את הפנימיות והכוחות שיש בתוכו אם בתורה אם בעבודה, ולהשביח עצמו ע"י הוצאת והפעלת הכוחות הפנימיים שבו,

וזה הדבר שבאה התורה ללמדנו במה שהקפידה תורה על נתינת המלח, וע"י הפעלת הכוחות הפנימיים שבנו, נזכה להתקרב להשי"ת.

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל "מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק פקס 03-6161555 נייד 0527-616166 מייל y0527616166@gmail.com

המלח אין בו טעם ואין בו ריח, גם אינו בריאה בפני עצמה אלא תוצאה של מים מלוחים שנתאדו,

תכונותיו של המלח

ונתן הקב"ה בכחו של המלח שהוא יהיה הנותן טעם בכל דבר, וכך כתב בספר החינוך מצוה קי"ט, כי כל דבר מבלי מלח לא יערב לאיש לא טעמו ולא אף ריחו.

ומלבד זה יש במלח ענין אחר, כי המלח מקיים כל דבר ומציל מההפסד והרקבון,

וגם קיום הממון הוא ע"י החסרת הממון לצדקה והוא המלחתו וקיומו של הממון, כפי שיבואר לקמן

פעולותיו של המלח

מפעולותיו של המלח הוא, הוצאת הדם מהבשר, הוצאת טעמו של כל מאכל ומאכל, שבלעדיו לא מרגישים את טעמו של המאכל,

הטבע שטבע הקב"ה במלח

וצריך לומר, שהטביע הקב"ה בטבע המלח, שבכוחו להוציא בכל דבר את הפנימיות שבו, כגון כשמכניסים מלח בכמות מתאימה בבשר המתבשל, המלח משביח את טעמו של הבשר ואין בבשר את טעם המלח, וכשאין שמים מלח, טעם הבשר יהיה תפל, כמו"כ הוצאת הדם שהוא בפנימיות הבשר, נעשה ע"י המלחתו, החסרת הממון קרוי מלח

איתא בגמרא (כתובות דף ס"ו עמוד ב'), מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים, והיו תלמידיו מהלכין אחריו.

ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים, כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו, אמרה לו, רבי, פרנסני, אמר לה, בתי, מי את, אמרה לו, בת נקדימון בן גוריון אני,

אמר לה, בתי, ממון של בית אביך היכן הלך, אמרה לו, רבי, לא כדן מתלין מתלא בירושלים (לא כך משלו משל בירושלים, רש"י), "מלח ממון חסר" (כתב רש"י, הרוצה למלוח ממונו, כלומר, לגרום לו שיתקיים, יחסרנו לצדקה תמיד, וחסרונו זהו קיומו), ושל בית חמיך היכן הוא, אמרה לו, בא זה ואיבד את זה (לפי שנתערב בו, רש"י).

אמרה לו, רבי, זכור אתה כשחתמת על כתובתי, אמר להן לתלמידיו, זכור אני כשחתמתי על